

به نام خدا

عنوان: همه یا خدا

منظور این است حالا که شما در درس های قبلی با حکمت پوشش آشنا شدی و فهمیدی همه انسان ها تا صد سال پیش اهل پوشش بودند و تغییرات این صد سال هم همگی به خاطر استفاده ابزاری از زنان بوده و آزادی و از این جور مسائل فقط بهانه بوده است و خلاصه اینکه اصل پوشش برای تو به اثبات رسید ممکن است یک شبهه به وجود بیاید که اصل پوشش موضوعی مسلم است اما حد آن چیزی نیست که خداوند گفته باشد پس حد آن یا وابسته به خدماان است یا فرهنگ و پس همه نظر دارند یا خدا باید نظر دهد.

نظرات دخترها درباره حد پوشش

منبع: یحیایی، سبحان. (۱۳۹۸). پوشش دختران در ارتباطات انسانی خرده فرهنگ های دانشجویی، مطالعه کیفی نمونه های کرانه ای مغایر با الگوی رسمی حجاب، نشریه مطالعات فرهنگی و ارتباطات، سال پانزدهم، شماره ۵۷، صص ۱۸۹-۲۱۹، ص ۲۰۱

تعیین حد پوشش با کیست؟ جواب ۱. من باید راحت باشم پس خودم هم حد حجاب را تعیین می کنم
مریم، دانشجوی سال دوم

چه دانشگاه و چه هر محیط دیگه ای که باشه، من به عنوان اصل اول راحتی رو در نظر می گیرم.

تعیین حد پوشش با کیست؟ جواب ۲: حد پوشش یک امر شخصیه لطفا فضولی نکنید!!

مریم، دانشجوی سال دوم

لباس آدم، شخصی ترین حوزه انتخاب آدمه و کسی نمی تونه تو این حوزه بهش امر و نهی کنه.

نورا، دانشجوی سال چهارم

همه چی تو این دانشگاه و تو این مملکت، زوره. دانشگاه دستورالعمل میذاره که تو شخصی ترین مسائل سرک بکشه.

جواب ۳: هر چه که عرف پسند

رضوان، دانشجوی سال دوم

«همه چی رو عرف تعیین می کنه. عرف رو هم همه پذیرفتن. آگه لباس و پوشش متعارف باشه، روابط هم انسانی تره. دیگه قصه صدف و شوکولات و اینا رو کسی نمی پذیره. اصلاً بی احترامی به شعور خود آدمه که می خوان لباسی که عرف می پسند رو بگن بدحجابیه»

جواب ۴: فرهنگ و تمدن هر کشور

«حجاب، کلاً یه موضوع فرهنگی. چیزی قطعی به عنوان حجاب و پوشش نداریم. یعنی ما یه جور حجاب رو تعریف می کنیم و آمریکاییه، یه جور و لبنانیه و هندیه هم یه جور دیگه. همه آدما هم پوشش رو جزو لوازم تمدن انسانی و احترام به خودشون می دونن»

جواب ۵: با من است چون من آزاد و مدرنم

«من اولویت اولم اینه که لباسم، هم نشون دهنده آزادی برای خودم باشه و هم آزادی رو تو دانشگاه و تو جامعه نمایش بده. یعنی بقیه بفهمن که من شخص آزاد اندیش و مدرنی هستم»

تعیین حد پوشش با کیست؟ جواب ۶: هر چی که هست در قرآن نیامده!

«من البته فکر می‌کنم که پوشش و لباس هم لازمه، هم معقوله و هم اینکه همه جای دنیا هم هست. توی همه فرهنگ‌ها هم چه هند و چین و خاور دور تا فرهنگ‌های اروپایی، زن‌ها از مردها پوشیده‌تر بودن، اما مشکل از اینجاست که یه حدود سفت و سختی رو به اسم اسلام می‌خوان وضع کنن.

هیچ جای قرآن هم این جور قاعده‌ای برای حجاب زن‌ها نیست. تازه اون‌ها هم که تو عرب‌های اون موقع بوده الان دیگه معنی خودشواز دست داده. اتفاقاً من در نظر خودم خیلی هم پوشیده هستم، اما نه اون طوری که انتظامات و گشت ارشاد می‌خواد.

حجاب در قرآن

با اینکه خداوند در قرآن به جزئیات احکام نماز و زکات اشاره نکرده و بیان آنها و بسیاری از مسائل دیگر را به عهده‌ی پیامبر اکرم (ص) گزارده، ولی در بیان مسائل تربیتی به ریزترین مسائل پرداخته است. یکی از موضوعات مهم اجتماعی که پیامدهای تربیتی مهمی در سطح جامعه دارد موضوع حجاب است. از آنجا که در جریان تعاملات اجتماعی پوشش زنان به مراتب مهمتر از پوشش مردان است، بویژه زینت‌های زنان که بسیار جذاب است لذا پوشش زنان از اهمیت بالایی برخوردار است از این رو در قرآن کریم به آن بیشتر پرداخته شده است.

نکته شایان توجه این که حکم حجاب به یک باره اعلام نشده بلکه کم‌کم و با گذشت زمان و آماده شدن زمینه و... بر قلب مبارک پیامبر (ص) نازل شده است.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا (سوره احزاب آیه ۵۹)

ای پیامبر! به همسران و دخترانت و زنان مؤمنان بگو جلبابها (روسری‌های بلند) خود را بر خویش فرو افکنند این کار برای اینکه (از کنیزان و آلودگان) شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند بهتر است است و (اگر تا کنون خطا و کوتاهی از آنها سر زده) خداوند همواره غفور و رحیم است.

در این آیه به مزاحمت‌های خیابانی علیه زنان مؤمن اشاره شده و حفظ حجاب را یکی از راه حل‌های آن معرفی کرده است.^۱ در واقع آیه حجاب همین آیه است و دلالت این آیه بر حجاب زنان واضح و آشکار است.^۲

این آیه می‌فرماید: برای آنکه زنان مؤمن مورد آزار افراد هرزه قرار نگیرند، به گونه‌ای خود را بپوشانند که زمینه‌ای برای بی‌حرمتی آنان فراهم نشود. بر اساس این آیه، نوعی روسری مورد استفاده‌ی زنان آن زمان بوده، لیکن زنان در پوشاندن خود از نامحرم دقت نمی‌کرده‌اند. لذا سفارش این آیه، نزدیک کردن جلباب به خود است، نه اصل جلباب که امری مرسوم بوده است.^۳ به هر حال از این آیه استفاده می‌شود که حکم حجاب و پوشش برای زنان آزاد، قبل از این زمان نازل شده بود، ولی بعضی روی ساده‌اندیشی درست مراقب آن نبودند آیه فوق تاکید می‌کند که در رعایت آن دقیق باشند.^۴

^۱ رضایی اصفهانی تفسیر قرآن مهر، ج ۱۶، ص: ۳۹۳ و مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص: ۴۳۲ و صادقی تهرانی ترجمان فرقان، ج ۴، ص: ۲۸۰ بحث تفصیلی و بسیار مهم پیرامون این آیه شریفه رک: بهرامی، محمد، قرائت‌های نواز آیات حجاب، پژوهشهای قرآنی، پاییز و زمستان ۱۳۸۶، شماره ۵۱ و ۵۲

^۲ روان جاوید در تفسیر قرآن مجید، ج ۴، ص: ۳۴۱

^۳ قرائتی تفسیر نور، ج ۷، ص ۳۹۸ صادقی تهرانی، ترجمان فرقان، ج ۴، ص ۲۷۸

^۴ مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص: ۴۲۹

۲-۲. بررسی شان نزول آیه

در شان نزول این آیه به این نکته اشاره شده است که زنان برای شرکت در جماعت به مسجد می رفتند. هنگام شب بعضی از جوانان هرزه و اوباش بر سر راه آنها نشستند و با مزاح و سخنان ناروا آنان را آزار می دادند و مزاحم آنان می شدند، آیه فوق نازل شد و به آنها دستور داد حجاب خود را بطور کامل رعایت کنند تا به خوبی شناخته شوند و کسی بهانه مزاحمت پیدا نکند.^۵

۲-۳. بررسی واژه جلابیب

کلمه جلابیب جمع جلاب است، مفسران و ارباب لغت چند معنی برای آن ذکر کرده اند:

۱- ملحفه (چادر) و پارچه بزرگی که از روسری بلندتر است و سر و گردن و سینه‌ها را می پوشاند.

۲- مقنعه و خمار (روسری).^۶

۳- پیراهن گشاد^۷ گرچه این معانی با هم متفاوتند ولی قدر مشترك همه آنها این است که جلابیب چیزی است که بدن به وسیله آن پوشانده می شود. به نظر می رسد که منظور پوششی است که از روسری بزرگتر و از چادر کوچکتر است.^۸

البته برخی معتقدند تفسیر جلابیب به خمار، مقنعه و یا نیم تنه تسامحی است و تعریف درست آن همان روپوش یا روی لباسی است که سراسر اندام را فرا می گیرد.^۹

^۵ مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص: ۴۲۶ همچنین واحدی اسباب النزول القرآن، ص ۳۷۷ رضایی اصفهانی تفسیر قرآن مهر، ج ۱۶، ص: ۳۹۴

^۶ طباطبایی، ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱۶، ص ۵۱۰ و امین، تفسیر مخزن العرفان در علوم قرآن، ج ۱۰، ص ۲۵۴ طیب، اطیب البیان فی تفسیر القرآن، ج ۱۰، ص ۵۲۷

^۷ لسان العرب، مجمع البحرین، مفردات راغب، قطر المحيط و تاج العروس.

^۸ مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۲۸

^۹ امین تفسیر مخزن العرفان در علوم قرآن ج ۱۰ ص ۲۵۴ ۷۶ بحث تفصیلی در بررسی معنی جلابیب رک: شهیدی، جعفر حجاب در قرآن، جستارهای ادبی، ص ۱۳۴-۱۳۹ کاشانی منهج الصادقین فی إلزام المخالفین، ج ۷، ص: ۳۳۳

۲-۳. منظور از یدنین

معنای یدنین یعنی به سر و صورت انداختن^{۱۰} و منظور این است که زنان جلباب را به بدن خویش نزدیک سازند تا آنها را حفظ کند، نه اینکه آن را آزاد بگذارند به طوری که گاه و بیگاه کنار رود و بدنشان آشکار شود.^{۱۱}

مطلب دیگری که از امر یدنین فهمیده می شود این است که جلباب پوششی جلو باز بوده همانند شنل که بر دوش می افکنده اند و در آیه دستور داده شده است که دو طرف آنرا بهم نزدیک کنند^{۱۲} تا زیر گلو و سینه هایشان در انظار ناظرین پیدا نباشد.^{۱۳}

به طور کلی و خلاصه می توان گفت منظور این فرآیند است که بهانه از دست افراد فاسد گرفته شود و زنان مسلمان در پوشیدن حجاب سهل انگار و بی اعتنا نباشند مثل بعضی از زنان بی بند و بار که در عین داشتن حجاب آن چنان بی پروا و لاپروایی هستند که غالباً قسمتهایی از بدنهای آنان نمایان است و سبب توجه افراد هرزه به آنها می شود.^{۱۴}

۲-۴. آیا صورت را هم باید پوشاند

از لفظ «مِن» که بمعنای تبعیض و بخشی از پوشش است چنین فهمیده می شود که پوشیدن بعضی از جاهای بدن مانند صورت و کف دست بر زنان واجب نیست^{۱۵} و این آیه مبارکه هیچ دلالتی بر این معنی ندارد و کمتر کسی از مفسران پوشاندن صورت را در مفهوم

^{۱۰} طیب، اطیب البیان فی تفسیر القرآن، ج ۱۰، ص ۵۲۷

^{۱۱} مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص: ۴۲۸ کاشانی منهج الصادقین فی إلزام المخالفین ج ۷ ص ۳۳۲

^{۱۲} شهیدی، جعفر حجاب در قرآن، جستارهای ادبی « شماره ۷۶ (صفحه ۱۳۹) بحث تفصیلی در بررسی معنی جلباب رک: شهیدی، جعفر حجاب در قرآن، جستارهای ادبی، ص ۱۳۴-۱۳۹

^{۱۳} طباطبایی ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱۶، ص: ۵۱۰ رضایی اصفهانی تفسیر قرآن مهر، ج ۱۶، ص: ۳۹۴

^{۱۴} مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص: ۴۲۷

^{۱۵} صادقی تهرانی ترجمان فرقان، ج ۴، ص: ۲۷۹

آیه داخل دانسته است^{۱۶} همچنین برای پوشش سرتاسری که حتی صورتها و دستهایشان را نیز بپوشاند جز در موارد نهی از منکر دلیل دیگری در کتاب و سنت نیست.^{۱۷}

۲-۵. توضیح حکمت این حکم

ذَلِكَ أَذْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ

این کار برای اینکه (از کنیزان و آلودگان) شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند بهتر است است.^{۱۸}

(ذالك) از اسماء اشاره و ارشاد بعلت حکم است^{۱۹} أَذْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ یعنی پوشاندن همه بدن به شناخته شدن به اینکه اهل عفت و حجاب اند نزدیک تر است^{۲۰} فَلَا يُؤْذَيْنَ آنها را اذیت نکنند و نگاه شهوت و ریه بآنها نکنند.^{۲۱}

این آیه فلسفه‌ی حجاب را چنین تبیین می‌کند و بیان می‌دارد زنان و دختران، اگر بخواهند از متلك‌ها، تهمت‌ها، تهاجم‌ها و تهدیدهای افراد آلوده و هرزه در امان باشند باید خود را بپوشانند.^{۲۲} در اجتماع امروز نیز چنانچه زنان حجاب و شخصیت اجتماعی خویش را حفظ کنند، جوانان هرزه به هیچ عنوان به آنها طمع نمی‌ورزند؛ زیرا این زنان بهانه‌ای به دست آنها

^{۱۶} مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص: ۴۲۹

^{۱۷} صادقی تهرانی ترجمان فرقان، ج ۴، ص: ۲۷۹

^{۱۸} جهت تفسیر بیشتر این قسمت آیه رک: جرجانی، جلاء الأذهان و جلاء الأحزان ج ۸ ص ۲۵، ۲۶ و کاشانی منهج الصادقین فی إلزام المخالفین، ج ۷، ص ۳۳۲-۳۳۳ و روان جاوید در تفسیر قرآن مجید، ج ۴، ص ۳۴۰-۳۴۱ و انوار درخشان در تفسیر قرآن، ج ۱۳، ص ۱۵۸ و التیسیر فی التفسیر للقرآن بروایة أهل البيت، ج ۶، ص ۱۲۶ و صادقی تهرانی، البلاغ فی تفسیر القرآن بالقرآن، ص ۴۲۶ و سید کریمی حسینی، تفسیر علیین، ص ۴۲۶ و قرشی بنابی، تفسیر احسن الحدیث، ج ۸، ص ۳۹۳

^{۱۹} امین تفسیر مخزن العرفان در علوم قرآن، ج ۱۰، ص ۲۵۴

^{۲۰} طباطبایی ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱۶، ص: ۵۱۰ صادقی تهرانی ترجمان فرقان، ج ۴، ص: ۲۷۹

^{۲۱} طیب، اطیب البیان فی تفسیر القرآن، ج ۱۰، ص ۵۲۷ و طباطبایی، ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱۶، ص ۵۱۰ مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۲۷ و رضایی اصفهانی تفسیر قرآن مهر، ج ۱۶، ص ۳۹۵ انوار درخشان در تفسیر قرآن، ج ۱۳، ص ۱۵۸

^{۲۲} قرآتی تفسیر نور، ج ۷، ص: ۳۹۹ و کاشانی منهج الصادقین فی إلزام المخالفین، ج ۷، ص: ۳۳۳

نداده و لذا جوانان هرزه زمینه‌ی انحراف را در آنها نمی‌بینند.^{۲۳} بنابراین این طور فهمیده می‌شود که سرچشمه‌ی بسیاری از مزاحمت‌های هوسبازان، نوع لباس زنان است.^{۲۴}

نوع لباس زنان مومن از یک سو معرّف شخصیت، مکتب و هدف آنها^{۲۵} و از سویی دیگر شاهد عفت زنان مومن جامعه است^{۲۶} لذا در این آیه این پوشش برای زنان لازم شمرده شده است.^{۲۷}

می‌توان چنین نتیجه گرفت زنان مومن جامعه چون با چنین حالتی جوّ عمومی عفاف و پاکدامنی را حفظ کرده و فرصت مانور را از هوسبازان گرفته اند رفت و آمد آنان در جامعه مانعی ندارد.^{۲۸}

مباحث پیرامون آیه ۳۱ سوره مبارکه نور

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا
وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ..... و به زنان با ایمان بگو چشمهای خود را (از نگاه هوس‌آلود) فرو گیرند، و دامان خویش را حفظ کنند، و زینت خود را جز آن مقدار که ظاهر است آشکار ننمایند، و (اطراف) روسری‌های خود را بر سینه خود افکنند (تا گردن و سینه با آن پوشانده شود)

^{۲۳} رضایی اصفهانی تفسیر قرآن مهر، ج ۱۶، ص: ۳۹۴-۳۹۵ و طیب، اطیب البیان فی تفسیر القرآن، ج ۱۰، ص ۵۲۷ قرائتی تفسیر نور، ج ۷، ص ۴۰۰

^{۲۴} قرائتی تفسیر نور، ج ۷، ص: ۴۰۰

^{۲۵} مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۲۷ و رضایی اصفهانی تفسیر قرآن مهر، ج ۱۶، ص ۳۹۵ قرائتی تفسیر نور، ج ۷، ص ۳۹۹

^{۲۶} حسینی همدانی، انوار درخشان در تفسیر قرآن، ج ۱۳، ص ۱۵۸

^{۲۷} قرائتی تفسیر نور، ج ۷، ص ۳۹۹

^{۲۸} قرائتی تفسیر نور، ج ۷، ص ۴۰۰

به عنوان مقدمه این بخش باید توجه کرد در جامعه برای ریشه کن ساختن يك مفسده اجتماعي مانند اعمال منافی عفت تنها توسل به اجرای حدود کافی نیست، در هیچ يك از مسائل اجتماعي چنین برخوردی نتیجه مطلوب نخواهد داشت، بلکه باید مجموعه‌ای از آموزش فکری و فرهنگی آمیخته با آداب اخلاقی و عاطفی، و همچنین آموزشهای صحیح اسلامی، و ایجاد يك محیط اجتماعي سالم را در دستور کار قرار داد، سپس مجازات را به عنوان يك عامل در کنار این عوامل در نظر گرفت.^{۲۹}

بنابراین در راستای آموزش موضوع حجاب در آیه ۳۱ سوره مبارکه نور^{۳۰} قاعده کلی حجاب تبیین شده و دو مورد اساسی بیان شده است. الف) زنان باید زیورهای مخفی خود را برای نامحرمان آشکار نسازند.^{۳۱} به بیانی دیگر زنان، در جامعه نباید جلوه‌گری کنند.^{۳۲}

شان نزول

از امام باقرع چنین نقل شده است که جوانی از انصار در مسیر خود با زنی روبرو شد. چهره آن زن نظر آن جوان را به خود جلب کرد و جوان چشم خود را به او دوخت. تا اینکه او وارد کوچه تنگی شد و باز هم چنان به پشت سر خود نگاه می‌کرد ناگهان صورتش به دیوار خورد و تیزی چوبی که در دیوار بود صورتش را شکافت! هنگامی که زن گذشت

^{۲۹} مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۱۴، ص ۵۴۴

^{۳۰} ادامه سوره مبارکه نور آیه ۳۱... وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْأَرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

و زینت خود را آشکار نسازند مگر برای شوهرانشان یا پدرانشان یا پسرانشان یا پسران همسرانشان یا برادرانشان یا پسران برادرانشان، یا پسران خواهرانشان، یا زنان هم کیششان یا بردگانشان (کنیزانشان) یا افراد سفیه که تمایلی به زن ندارند یا کودکانی که از امور جنسی مربوط به زنان آگاه نیستند، آنها هنگام راه رفتن پای‌های خود را به زمین نزنند تا زینت پنهانشان دانسته شود. (و صدای خلخال که بر پا دارند به گوش رسد) و همگی به سوی خدا باز گردید ای مؤمنان تا رستگار شوید.

^{۳۱} صادقی تهرانی، ترجمان فرقان، ج ۳، ص ۴۳۷

^{۳۲} قرآتی، تفسیر نور، ج ۶، ص ۱۷۵

جوان به خود آمد و دید خون از صورتش جاری است و به لباس و سینه‌اش ریخته است!
(سخت ناراحت شد) با خود گفت به خدا سوگند من خدمت پیامبرمی‌روم و این ماجرا را
بازگو می‌کنم، هنگامی که چشم رسول خدا ص به او افتاد فرمود چه شده است؟ و جوان
ماجرا را نقل کرد، در این هنگام جبرئیل، بیک وحی خدا نازل شد و آیه فوق را آورد.^{۳۳}